

Dijital Piyasalarda Eksik Rekabetin Yarattığı Sorunlar ve Düzenleyici Önlemler Üzerine Bir Değerlendirme

İbrahim Murat Bicil¹

Özet

Dijital piyasalar, ağ etkileri, veri kullanımı ve dijital platformların mimari kontrolü gibi dinamiklerle şekillenen karmaşık bir yapıdadır. Anılan özellikler, piyasa hakimiyeti ve rekabet ihlalleri gibi sorunları artırmakta ve düzenleyici önlemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma dijital piyasalarda eksik rekabetin neden olduğu sorunları analiz etmek ve bu sorunları gidermeye yönelik düzenleyici politikaların gelişim sürecini değerlendirmeyi hedeflemektedir. Çalışmada özellikle büyük dijital platformların kullanıcı verilerini nasıl kullanarak rekabet avantajı sağladığını ve küçük firmaların piyasaya girişini zorlaştırdığı ortaya konmaktadır. Avrupa Birliği'nin Dijital Piyasa Yasası (DMA) ve Dijital Hizmetler Yasası (DSA) gibi düzenlemelerinin, dijital platformların kötüye kullanımını sınırlama ve rekabeti artırma çabalarındaki rolü üzerinde durulmakta ve ABD'deki antitröst davaları, özellikle Microsoft, Google ve Facebook'a yönelik uygulamalar, düzenleyici politikaların şekillenmesine etkisiyle ele alınmaktadır. Çalışmada, bu düzenlemelerin hem kısa vadede şeffaflık artırıcı etkileri hem de uzun vadede inovasyon ve rekabet ortamını yeniden yapılandırma potansiyeli değerlendirilmektedir. Dijital piyasaların düzenlenmesinde küresel iş birliği, yapısal ve davranışsal düzenlemelerin bir arada değerlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır.

1. GİRİŞ

Dijital piyasalar dinamik ve sürekli değişen bir yapıya sahip olmanın yanında işlem maliyetlerinin düşmesi ve fiziki varlıklara duyulan gerekliliğin ortadan kalkması ile alıcı ve satıcıların daha düşük maliyetle etkileşimde bulunmalarını sağlamaktadır. Bununla birlikte dijital piyasalar, geniş bir

1 Doç. Dr. Balıkesir Üniversitesi, muratbicil@balikesir.edu.tr, orcid.org/0000-0003-4684-5626

kitleye ulaşma imkânı sunmakta ve geleneksel iş modellerinin dönüşümüne neden olarak yeni iş modellerinin ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır (Smith, Bailey, & Brynjolfsson, 2000).

Dijital piyasalar farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Dijital piyasalar, genel olarak belirli bir grup şirketin, yani dijital platformların, mal veya hizmetlerin arzını doğrudan etkilediği piyasalardır. Bu platformlar, iki veya daha fazla kullanıcı grubunu birbirine bağlayarak, doğrudan ve dolaylı ağ etkilerinden faydalanmaktadır. Dijital piyasaların yapısı, geleneksel piyasalardan farklı olarak, birçok özelliğin bir araya gelmesiyle şekillenmektedir. Dijital piyasalar genellikle iki veya çok taraflı piyasalar olarak tanımlanmaktadır. Bu piyasalar, kullanıcılar arasında etkileşim sağlayarak değer oluşturmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde bir sosyal medya platformu, kullanıcılar ile reklam verenler arasında bir bağlantı kurmaktadır. Bu kapsamda dijital piyasalar arama motorları, sosyal medya platformları, e-ticaret, mobil işletim sistemleri gibi alt kategorilerde değerlendirilmektedir. Burada ifade edilen alt kategorilerin her biri dijitalleşmenin getirdiği avantajlar ve potansiyel rekabet sorunları açısından farklı dinamiklere sahiptirler (Lancieri & Sakowski, 2021). Bunun yanında dijital piyasalar iş modeli, hizmet türü, kullanıcı etkileşimi, piyasa yapısı ve veri kullanımı gibi çeşitli kriterlere göre de sınıflandırılabilir. İş modeli bakımından dijital platformlar gelir elde etme yöntemlerine göre reklam tabanlı veya abonelik tabanlı çalışabilmektedir. Google, Facebook gibi platformlar reklam tabanlı, Netflix, Spotify gibi platformlar abonelik tabanlı modellere örnek olarak verilebilir. Sunulan hizmetin türüne göre bir sınıflama yapılabilmektedir. Bu sınıflamada e-ticaret platformları, sosyal medya platformları ve arama motorları gibi bir sınıflama yapılabilmektedir. Bir başka sınıflandırma kriteri olan kullanıcı etkileşimine göre sınıflandırmada kullanıcıların dijital platform üzerindeki etkileşim şekline göre sınıflandırma yapılmaktadır. Burada da kullanıcıların içerik ürettiği veya içerik tükettiği yapılar görülmektedir. Bir başka sınıflandırma kriteri rekabet yapısına göre şekillenmektedir. Tek bir büyük piyasa oyuncusunun hâkim olduğu piyasa yapıları ile birkaç büyük oyuncunun yer aldığı yapılar vurgulanmaktadır. Dijital platformların sınıflandırılmasında veri toplama ve kullanma yöntemlerine göre de bir ayrım yapılmaktadır. Bazı platformlar yoğun bir şekilde kullanıcı verisi toplarlarken bazıları daha az kullanıcı verisine ihtiyaç duymaktadır (Staub, Haki, Aier, & Winter, 2021, Mallon, 2021). Dijital piyasaların sınıflandırılması sürecine çok çeşitli yaklaşımlar benimsenmektedir. Bu farklı yaklaşımların anlaşılması dijital piyasaların karmaşık yapısını anlamak ve bu piyasalarda düzenleyici önlemlerin mantıksal çerçevesini oluşturmak bakımından önem taşımaktadır.

Dijital piyasalarda rekabet ortamı, geleneksel piyasalardan farklılıklar barındırmaktadır. Bu piyasalar dinamik ve karmaşık bir yapıdadırlar. Dijital platformlar, kullanıcı sayısı arttıkça daha değerli hale gelmektedirler. Bu durum ağ etkisi olarak ifade edilmekte ve yeni kullanıcıların platforma katılmasını teşvik ederken, mevcut kullanıcıların da platformu terk etmesini zorlaştırmaktadır. Örneğin, sosyal medya platformları veya dijital piyasalar, daha fazla kullanıcı çekmek için ağ etkilerinden yararlanmaktadır. Dijital piyasalardaki firmalar, kullanıcı verilerini toplama ve analiz etme konusunda avantaj sahibidirler. Dijital piyasalarda faaliyette bulunan firmalar bu verileri, müşteri davranışlarını anlamak, hedef piyasa oluşturmak, ürün ve hizmet geliştirmek için kullanmaktadırlar. Bununla beraber bu durum veri gizliliği ve güvenliği hususlarında endişelere yol açmaktadır (Budzinski, & Stöhr, 2024).

Dijital platformlar, piyasadaki diğer firmalar üzerinde mimari kontrol sağlayarak rekabeti sınırlayabilir. Bu, platformların erişim kurallarını belirlemesi ve diğer firmaların platforma erişimini kısıtlaması şeklinde gerçekleşmekte ve yeni firmaların piyasaya girmesini güçleştirmektedir. Bunun yanı sıra büyük dijital platformlar, kullanıcı verilerini toplama ve analiz etme konusunda avantaj sahibidir. Bu durum, küçük firmaların kullanıcı davranışlarını anlamasını ve rekabetçi stratejiler geliştirmesini zorlaştırmaktadır. Veri asimetrisi nedeniyle büyük platformların piyasadaki konumunu güçlenmektedir (Cennamo, 2021).

Dijital piyasalarda geleneksel piyasalardan farklı bir rekabet ortamı oluşturan özellikle teknoloji ve altyapı gereksinimleri nedeniyle yüksek giriş engellerinin varlığı yeni firmaların mevcut büyük firmalarla rekabet edebilmek için önemli yatırımlar yapmasını gerektirebilmektedir. Bu durum, piyasada rekabeti azaltmakta ve eksik rekabete yol açmaktadır. Dijital piyasa mekanizmasında belirli dijital platformlar bir alanda liderlik kazanmaları durumunda bunu sürdürmek üzere stratejiler geliştirmektedirler. Bu stratejiler genellikle rakip oyuncuların piyasaya girmesini zorlaştırmak adına geliştirilen stratejiler olmaktadır. Bunun yanında dijital piyasalarda hızlı değişim ve yenilik bazı firmaların sürekli olarak yenilik yapma ve adaptasyon yeteneklerini geliştirmelerini gerektirmektedir. Piyasada lider konumda olan firmaların dışında kalan firmaların bu sürece uyum sağlayamamaları sonucu bazı firmalar rekabette geride kalabilmektedirler (Crane, 2024). Bununla birlikte dijital ekosistemlerde, firmalar arası bağımlılıklar ve etkileşimler, sistematik piyasa gücünü artırabilmektedir. Bu durum, firmaların piyasa üzerindeki etkilerini ve rekabet koşullarını daha karmaşık hale getirmektedir. Dijital piyasalarda, dikey birleşmeler, firmaların piyasa gücünü artırabilmektedir. Bu tür birleşmeler, firmaların daha fazla ekonomik

güç elde etmesine ve rekabeti azaltmasına ortadan kalkmasına neden olabilmektedir (Budzinski & Stöhr, 2024).

Dijital piyasaların türleri ve yapıları incelendiğinde oldukça dinamik ve karmaşık bir süreçle karşılaşıldığı görülmektedir. Ayrıca bu karmaşık yapının eksik rekabet eğiliminde olması dijital piyasalarda eksik rekabete bağlı olarak ortaya çıkacak sorunların giderilmesi maksadıyla düzenleyici önlemlerin ortaya konmasını gerektirmektedir. Ancak geleneksel piyasalardan farklı yapıya sahip olan bu piyasalarda düzenleyici önlemlerin tasarımı da geleneksel yaklaşımlardan farklı olarak ele alınması gereken bir husustur. Bu kapsamda bu çalışmada dijital piyasalarda eksik rekabetin nedenleri ve sonuçları, düzenleyici önlemlerin nasıl uygulandığı, düzenleyici önlemlerin etkinliği ve sınırları farklı uygulama örnekleri dikkate alınarak değerlendirilmektedir.

2. DİJİTAL PİYASALARDA EKSİK REKABETİN NEDENLERİ VE SONUÇLARI

Dijital piyasalarda sunulan hizmeti kullananların sayıları arttıkça sunulan hizmetin değeri de artmaktadır. Bu durum ağ etkisi olarak ifade edilmektedir ve mevcut sistemde geniş bir kullanıcı kitlesine hitap eden yerleşik piyasa oyuncuları yeni rakiplerin piyasaya girişi için önemli bir giriş engeli oluşturmaktadır. Dijital teknolojiler özellikleri gereği yüksek sabit maliyet gerektirmenin yanında üretim arttıkça birim maliyetlerin azaldığı bir yapı sergilemektedir. Bu durum piyasadaki büyük firmaların maliyet avantajı elde ederek yeni firmalara giriş engeli oluşturmaktadır (Nicoletti, Vitale & Abate, 2023). Piyasada yerleşik firmaların bir başka avantaj sağladığı alan tüketici verilerine ulaşım konusudur. Yerleşik firmalar yüksek miktarda tüketici verisine sahip olmalarının avantajıyla yeni firmaların girişine engel olacak şekilde hizmet kişiselleştirmesi ve kullanıcı deneyimi iyileştirmesi yaklaşımlarını benimseyebilmektedirler. Piyasada hâkim konumda olan dijital platformlar, piyasadaki konumlarını korumak amacıyla rakiplerini dışlayıcı uygulamalar gerçekleştirebilir. Hâkim platformlar potansiyel rakiplerini satın alabilir veya piyasa gücünü rakiplerin aleyhine kullanabilirler (Hovenkamp, 2020). Dolayısıyla dijital piyasalarda ağ etkileri, teknolojik yapı, maliyet özellikleri, satın alma ve birleşmeler, veri kontrolü vb. nedenler ile piyasaya giriş engeli oluşması eksik rekabete yol açmaktadır. Bu bağlamda dijital piyasalarda oligopolistik ve monopolistik piyasa eğilimleri ortaya çıkabilmektedir (Budzinski & Stöhr, 2024). Bununla birlikte dijital piyasaların karmaşık ve dinamik yapısı nedeniyle piyasa gücünün kolaylıkla saptanmasının mümkün olmaması rekabet eksikliğinin oluşturacağı sorunların yapısı ve boyutunu tespit etme konusunda güçlükler oluşturmaktadır.

Büyük miktarda veri barındıran dijital piyasalar bu özelliklerine karşılık verilerin toplanması ve analiz edilmesinin oldukça zor olduğu bir yapıdadır. Bu yapı da gerçek rekabet dinamiklerinin gözden kaçmasına yol açabilir. Ayrıca, teknolojik yeniliklerin hızlı gelişimi rekabet koşullarını hızlı ve öngörülemez şekilde değiştirmektedir (Crane,2024). Güçlü ağ etkileri, geniş kullanıcı tabanına sahip platformların piyasada lider gibi görünmesine neden olabilir, ancak bu durumun altında yatan rekabet sorunları fark edilmeyebilir. Dijital piyasalarda yüksek giriş engelleri de bir başka önemli faktördür; büyük sermaye gereksinimleri, geniş ölçekli veri erişimi ve yerleşik marka sadakati, yeni firmaların piyasaya girişini zorlaştırır ve rekabet düzeyinin doğru bir şekilde anlaşılmasını engeller (Stylianou, 2017, Budzinski & S Stöhr, 2024). Piyasada “tipping” olarak adlandırılan süreç ise tek bir firmanın kritik kullanıcı kitlesine ulaşarak hâkim konuma gelmesine yol açabilir, bu da rekabetin azalmasına rağmen bu gerçeğin gizlenmesine neden olabilir. Dijital platformların şeffaf olmayan iş uygulamaları da rekabet davranışlarının değerlendirilmesini zorlaştırır; fiyatlandırma, veri kullanımı ve algoritmik karar alma süreçlerinin belirsizliği, rekabet karşıtı davranışların tespitini güçleştirir. Son olarak, dijital piyasalarda hızla değişen ve yenilikçi iş modelleri, geleneksel rekabet göstergelerinin yorumlanmasını zorlaştırabilir. Örneğin, “freemium” modelleri veya paket satışları, piyasa gücünü ve rekabeti analiz etmeyi karmaşık hale getirebilir. Tüm bu unsurlar, dijital piyasalarda eksik rekabetin tespitini zorlaştırmakta ve düzenleme için yeni yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır (Gal & Petit, 2021, Nicoletti, Vitale & Abate, 2023).

Eksik rekabetin tespiti bakımından, dijital piyasalardaki en büyük sorunlardan biri, piyasayı tanımlamaya çalışırken ortaya çıkmaktadır. Bu piyasalarda ürün ve hizmet türleri arasındaki etkileşim ve karmaşık yapı piyasa payının doğru bir biçimde belirlenmesini güçleştirmektedir. Dijital piyasalarda piyasa gücünün belirlenmesinde bir diğer güçlük de hızlı yenilik ve tüketicilerin zevk ve tercihlerine uyumda kolay değişiklik anlamında piyasanın çok dinamik olması önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda firmaların strateji değiştirmesi kolay ve statik bir rekabet ortamı geliştirmek çok zor olmasının nedeni bu dinamizmdir. Bu, geleneksel piyasa gücü göstergelerini belirsiz hale getirmektedir. Bu arada, çapraz sübvansiyon, birçok hizmetten elde edilen karı diğerlerini desteklemek için kullanan Google gibi şirketler tarafından oldukça sık kullanılmaktadır (Clemons & Madhani, 2010). Bunun yanında dijital platformların sağladığı büyük verilere erişim avantajları asimetrik bilgi sorununu yaratabilmektedir (Cennamo, 2021). Tüm bu unsurlar bir araya geldiğinde, dijital piyasalardaki eksik rekabet kolayca tespit edilememektedir.

Eksik rekabetin boyutunun ve kaynağının tespit edilmesi sürecindeki güçlüğün yanı sıra dijital piyasalarda ortaya çıkan eksik rekabet oldukça geniş çerçevede değerlendirilmesi gereken sorunlar ve sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Dijital piyasalarda eksik rekabet, piyasadaki hâkim konumdaki platformları yenilik yapmaya teşvik eden faktörleri ortadan kaldırmaktadır. Rekabetin ortadan kalkması nedeniyle yenilik süreçleri yavaşlamakta bu da tüketici refahını uzun vadede olumsuz etkilemektedir. Piyasada baskın rol üstlenen platformların sahip olduğu ölçek ekonomileri ve ağ etkileri, yeni rakiplerin piyasaya girmesi için ciddi engeller oluşturmakta, bu da yeniliği engelleyip tüketici seçeneklerini sınırlandırmaktadır. Bu piyasalarda kişiselleştirilmiş hizmetlerin artması, tüketicilerin platformlardan ayrılmasını daha zor hale getirerek, rekabeti ve tüketici seçeneklerini azaltmaktadır. Dijital piyasaların kendine özgü özellikleri, düzenleyici müdahaleleri de karmaşık hale getirir. Politika yapıcılar, rekabeti ve yeniliği teşvik ederken, tüketici koruma ve gizlilik konularını dengelemek zorunda kalırlar. Özetle, dijital piyasalardaki eksik rekabet; veri hakimiyeti, azalan yenilik, yüksek giriş engelleri, tüketici bağılılığı ve ciddi düzenleyici zorluklara yol açmakta hem tüketici refahını hem de piyasa dinamiklerini olumsuz etkilemektedir (Lancieri & Sakowski, 2021, Nicoletti, Vitale, & Abate, 2023,).

Rekabetin eksik olduğu durumlarda, tüketicilerin hakları daha kolay ihlal edilmektedir. Firmalar, tüketici şikâyetlerine yanıt verme veya müşteri hizmetleri sunma konusunda daha az istekli olmaktadır. Bunun temel nedeni rekabet baskısının olmamasıdır. Büyük dijital platformlar, kullanıcı verilerini toplama ve işleme konusunda önemli bir avantaja sahiptirler. Bu durum veri gizliliği ve güvenliği ile ilgili sorunlara yol açmaktadır. Aynı zamanda rekabetin eksik olduğu bir ortamda, kullanıcı verilerinin kötüye kullanılması riski de ortaya çıkmaktadır (Parker, Petropoulos & Van Alstyne, 2019). Rekabetin eksik olduğu dijital piyasalarda, firmalar hizmet kalitesini artırma konusunda daha az teşvik edilmektedirler. Dolayısıyla tüketiciler, daha düşük kaliteli ürün ve hizmetlerle karşılaşmaktadır. Buna firmaların rekabetten bağımsız olarak kendi fiyat ve kalite stratejilerini belirlemeleri neden olmaktadır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde bu piyasalarda eksik rekabet tüketici refahında bir azalmaya yol açmaktadır; çünkü tüketiciler daha yüksek fiyatlar, daha az ürün çeşitliliği ve daha düşük hizmet kalitesi ile karşılaşabilmektedir (Cambini, Meccheri & Silvestri, 2011).

3. DİJİTAL PİYASALARDA DÜZENLEYİCİ POLİTİKALARIN KAYNAĞI VE GELİŞİMİ

Düzenleyici politikalara ilişkin bir değerlendirme sunarken öncelikle düzenlemeye zemin hazırlayan yani düzenleme ihtiyacı ortaya çıkaran

nedenler üzerinde durulmaktadır. Ardından dijital piyasalarda rekabet dışı uygulamalar karşısında açılan antitröst davalarının bu piyasalardaki düzenleme sürecine etkileri ile Dünya’da bu piyasaların düzenlenmesi konusundaki gelişmeler düzenleme örnekleri çerçevesinde ele alınmaktadır.

3.1 Düzenleyici Politikaların Gerekçesi

Bir piyasada rekabetin ortadan kalkması kaynak tahsisi ve kullanımı sürecini olumsuz etkilemektedir. Bununla birlikte eksik rekabetin doğal bir sonucu olarak tüketici refahı ve toplum refahı azalabilmektedir. Düzenleme (regülasyon) kavramsal açıdan belirli bir faaliyetle ilgili kuralların belirlenmesi ve bu kurallara uygun hareket edilip edilmediğinin denetlenmesi olarak ele alınmaktadır. Eksik rekabetin bir sonucu olarak ortaya çıkacak sorunları gidermek amacıyla düzenleme ihtiyacı ortaya çıkabilmektedir. Rekabetin ortadan kalması veya piyasa başarısızlığı yaşandığı durumlarda, ekonomik etkinliğin sağlanması için regülasyon bir araç olarak görülmektedir (Bicil, 2022). Bu durum dijital piyasalarda da meydana gelmiş ve gelmektedir. Bunun yanında dijital piyasalarda piyasa yapılarından kaynaklanan karmaşık iş modellerinin varlığı nedeniyle eksik rekabetin ölçülmesi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunların tespiti güçleşmektedir. Bu bağlamda dijital piyasalarda düzenlemenin gerekli olduğu ancak bunun nasıl ve hangi araçlarla yapılacağı önemli bir tartışma konusudur.

Geleneksel piyasa yapılanmasından farklı özellikler barındıran dijital piyasalar ve platformların kendilerine has birtakım özellikler barındırması düzenleme konusunda bu piyasalara yaklaşımda farklı kriterle değerlendirme yapılması gerekliliğini gündeme getirmektedir (Karabudak, Göka, Korkmaz & Özben, 2024). Dijital piyasalardaki teknolojik dönüşüm süreci diğer piyasa yapılarından farklı olarak daha hızlı gelişmektedir. Bununla birlikte dijital piyasalar ekonomideki diğer piyasaları ve sistemleri farklı kanallardan etkilemekte, ticari ve finansal işlemlerin süreçlerini değiştirmektedir. Bununla birlikte inovasyon süreçlerini de güçlü biçimde etkilemektedir. Yaşanan bu gelişmeler küresel ekonomi açısından fırsatlar barındırmasının yanı sıra dijital piyasaların ağ etkileri, fiyatlandırma süreçlerindeki karmaşıklık ve piyasa yapılarındaki farklı özellikleri dolayısıyla fikri mülkiyet, antitröst düzenlemeleri gibi konuları içine alan yeni sorunları gündeme getirmiştir (Özbay & Genç, 2023).

Çalışmanın bir önceki bölümünde dijital piyasalarda eksik rekabetin ortaya çıkışı ve eksik rekabet nedeniyle ortaya çıkan ve çıkabilecek sorunlar üzerinde durulmuştur. Eksik rekabetin yaratacağı olumsuzlukların giderilmesi düzenleyici politikaların temel hedefi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak

daha önce de değinildiği üzere dijital piyasalar geleneksel piyasa yapılarından farklı bir yapıda olduğundan politika yapıcıların düzenleme konusunda daha dikkatli olmasını gerektiren durumlar söz konusudur. Bunun nedeni eksik rekabetin geleneksel piyasa yapılarından farklı ve daha geniş yelpazede farklı boyutta sorunlar yaratmasıdır. Dijital platformlar, veri biriktirme, fiyat manipülasyonu veya rakipleri dışlayan davranışlar vasıtasıyla tüketici refahını olumsuz etkilemektedir. Örneğin, platformlar kendi ürünlerini öncelikle haksız rekabet avantajı yakalayabilmektedir. Bu kapsamda Google'ın kendine ait hizmetleri arama sonuçlarında ön plana çıkarması gösterilebilir (Özkan & Vanberg, 2013; Bostoen, 2019; Dai & Deng, 2020). Yine dijital platformların, genellikle ağ etkileri, ölçek ve kapsam ekonomisi ile veri birikimi gibi özellikleri piyasaya girişte ciddi engeller oluşturmasının yanı sıra büyük platformların küçük girişimleri satın almaları yoluyla hem rekabet ortadan kalkmakta hem de teknolojik yenilik yapma potansiyeli azalmaktadır (Diez, 2012).

Dijital piyasalarda bazı büyük platformlar, işletmeler ve son kullanıcılar arasında aracı olarak hareket ederek piyasa dinamiklerini, rekabeti ve tüketici davranışlarını etkilemektedir. Düzenleyici politikalara gereksinim noktasında bu hususun üzerinde önemle durulmaktadır. Bu bağlamda literatürde “kapı bekçileri” kavramı olarak ifade edilen ve dijital piyasalar üzerinde önemli etkiye sahip büyük çevrimiçi platformlar bulunmaktadır. Bu platformlar tüketiciler ve işletmeler arasında aracı olarak hareket etmekte, temel hizmetlere ve verilere erişimi kontrol etmektedirler (Tombal, 2022; Bostoen, 2023; Nicoletti, Vitale & Abate, 2023).

Kapı bekçileri kavramı, 1940’larda Kurt Lewin tarafından ortaya atılan iletişim teorisine dayanmaktadır. Başlangıçta bilgi akışını kontrol eden varlıkları tanımlamak için kullanılmıştır. Zaman içinde bu terim, kullanıcılar ve hizmetler arasında aracılık yapan platformları tanımlamak için dijital piyasalara uyarlanmıştır (Parker, Petropoulos & Van Alstyne, 2019; Hovenkamp, 2020; Gal & Petit, 2021). “Kapı bekçileri” kavramı, çeşitli piyasa katılımcıları arasında aracı görevi gören dijital platformların kendine özgü dinamiklerinden kaynaklanmaktadır. Bu platformlar arama motorları, sosyal ağlar, e-ticaret ve bulut bilişim gibi temel hizmetleri sağlamaktadır. Aracı rolleri, genellikle ekosistemlerindeki bilgi akışı ve işlemler üzerinde önemli bir kontrol sahibi olmalarını sağlamaktadır (Diez, 2012; Crandall, 2019; Wörsdörfer, 2022).

Kapı bekçileri temel dijital altyapı ve hizmetlere erişimi kontrol ederek işletmeler ve tüketiciler için bağımlılıklar yaratmaktadır. Bu erişim kontrolü onlara şartları belirleme ve rekabeti potansiyel olarak etkileme gücü verir.

Yaygın örnekler arasında ağ etkileri, veri toplama ve ölçek ekonomileri yoluyla hakimiyet kuran Google, Amazon ve Facebook gibi platformlar verilebilir (Bostoen, 2019; Mancini, 2020). Bu platformların piyasadaki faaliyetleri rekabeti ve tüketici davranışlarını etkilemektedir. Bu platformlar, işletmeler ve son kullanıcılar arasında aracı olarak hareket ettiklerinden dolayı piyasa dinamiklerini, rekabeti ve tüketici davranışlarını etkilemektedir. Bu durum, piyasa dengesizliklerini gidermek ve rekabeti teşvik etmek için düzenleyici müdahaleyi gerektiren bağımlılıklar yaratmaktadır (Tombal, 2022; Budzinski & Stöhr, 2024). Bu bağlamda dijital piyasalarda eksik rekabet, piyasadaki hâkim platformların yenilik yapma teşviklerini ortadan kaldırmakta, tüketici refahını uzun vadede olumsuz etkilemektedir. Ölçek ekonomileri ve ağ etkileri, yeni rakiplerin piyasaya girişini zorlaştırarak yenilik süreçlerini yavaşlatmakta ve tüketici seçeneklerini sınırlamaktadır. Bu durumda da dijital piyasalarda ortaya çıkan bu sorunların giderilmesi noktasında düzenleyici kurallara gereksinim duyulmaktadır.

3.2 Antitröst Davalarının Düzenleyici Politikalara Etkileri

Piyasada hâkim konumda olan dijital platformlara yönelik antitröst davaları, dijital piyasa düzenlemelerinin şekillendirilmesinde, piyasa başarısızlıklarının ele alınmasında ve rekabete aykırı faaliyetlerin azaltılmasında önemli role sahiptir. Bu davalar, dünya çapında politika yapıcılarını zorlamaya devam eden inovasyonu teşvik etme ve adil rekabeti sağlama arasındaki denge açısından özellikle üzerinde durulması gereken bir husustur. Bu bağlamda değerlendirildiğinde literatürde büyük teknoloji şirketlerine karşı açılan antitröst davaları, bunların dijital piyasa düzenlemelerine etkileri ve dijital platform iş modelleri üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkileri ele alınmaktadır.

Dijital piyasalarda hâkim konuma sahip Google, Facebook, Amazon, Apple ve Microsoft gibi büyük teknoloji şirketlerine karşı açılan antitröst davaları, 1990'ların sonunda Microsoft antitröst davası ile başlayarak son yıllarda küresel ölçekte artarak devam etmektedir. 1998 Microsoft antitröst davası, dijital piyasalarda rekabet hukuku uygulamaları bakımından bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Microsoft davasında, ABD Adalet Bakanlığı tarafından Microsoft'un Sherman Yasası'nın 1. ve 2. Bölümlerinin ihlal edildiği ileri sürülmüştür (Monti, 2022). Microsoft'un, Internet Explorer tarayıcısını baskın Windows işletim sistemiyle birlikte sunması, tarayıcı piyasasında haksız bir avantaj elde etmek için işletim sistemi tekeli kullanarak rakip web tarayıcısının rekabetini bastırma girişimi olarak görülmüştür (Özkan & Vanberg, 2013; Mancini, 2020).

Dijital piyasalar açısından Avrupa Komisyonu tarafından 2010 yılında başlatılan davada Google arama piyasasındaki hâkim konumunu kendi alışveriş

hizmetleri lehinde kötüye kullanması nedeniyle para cezasına çarptırılmıştır. Google'ın kendi alışveriş sonuçlarını arama sayfalarının en üstünde belirgin bir şekilde gösterirken, rakiplerin hizmetlerini daha az görünür pozisyonlara indirmesinin tespit edilmesi durumunun piyasa hakimiyetini kötüye kullanmayı yasaklayan Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkındaki Antlaşma'nın 102. Maddesine aykırı olması bu ceza kararında etkili olmuştur. (Mancini, 2020; Monti,2022) Avrupa Birliğinde bir başka antitröst davası 2018'de karara bağlanan Google Android antitröst davasıdır. Avrupa Komisyonu Android işletim sistemi piyasasındaki hâkim konumunu kötüye kullandığı gerekçesiyle Google'a 4.34 milyar Euro'luk para cezası vermiştir. Bu davada Google'ın arama uygulaması ve Chrome tarayıcısının Play Store ile sözleşmeye dayalı olarak yasadışı bir şekilde bağlanması, üreticilerin alternatif Android sürümlerini kullanmalarının kısıtlanması gibi uygulamaların Google'ın piyasa gücünü pekiştirerek rekabeti engellediği vurgulanmaktadır (Mancini, 2020). Bu dava, ağ etkilerinin ve ölçek ekonomilerinin piyasa dinamiklerini büyük ölçüde etkilediği dijital piyasalarda rekabet hukuku uygulamalarının karmaşıklığını göstermesi bakımından önemlidir (Monti, 2022; Arutyunyan & Berbeneva, 2022).

ABD Kaliforniya Kuzey Bölgesi Bölge Mahkemesi'nde görülen Apple App Store antitröst davası kapı bekçisi olarak adlandırılan platformların rekabet üzerindeki etkisi ve dijital piyasa düzenlemelerinin şekillenmesine etkisi bakımından önemli bir davadır. Bu dava Epic Games tarafından açılmış olup Apple'ın uygulama içi ödeme sisteminin ve %30 komisyon politikasının tekeli olduğu, bunun iOS ve App Store üzerindeki kontrol nedeniyle rekabeti olumsuz etkilediği iddiasına dayanmaktadır. Bu davada mahkeme, Apple'ın tekel oluşturmadığına ancak yönlendirme karşıtı kurallarının Kaliforniya Haksız Rekabet Yasası'nı ihlal ettiğine karar vermiştir. Verilen karar Apple'ın uygulama içi ödeme sistemi üzerindeki kontrolünü büyük ölçüde korumasına rağmen, geliştiricilerin kullanıcıları alternatif ödeme yöntemlerine yönlendirme özgürlüğünü genişletmiştir (Bostoen, 2023).

Dijital piyasa düzenlemeleri ve dijital platform iş modelleri üzerinde önemli etkileri olan bir başka antitröst davası Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Facebook antitröst davasıdır. Bu dava ABD Federal Ticaret Komisyonu ve 48 eyalet başsavcısı tarafından başlatılmıştır. Davada temel iddia Facebook'un rekabetçi unsurları ortadan kaldırmak ve kişisel sosyal ağlardaki tekeli sürdürmek adına Instagram ve WhatsApp'ı satın alması şeklindedir (Hovenkamp, 2020; Geradin & Katsifis, 2022). Bu dava, satın almalar yoluyla hâkim konumun pekiştirilmesine örnek teşkil etmesi bakımından dijital piyasalarda rekabete aykırı davranışları engellemeyi

amaçlayan düzenleyici çerçeveleri şekillendirmeye önemli etkileri olan bir dava olmuştur.

Düzenleyici politikalara etkisi bakımından örnek teşkil eden ve ABD Temsilciler Meclisi Yargı Komitesi tarafından açılan Amazon antitröst davası, ABD Federal Ticaret Komisyonu ile eyalet başsavcılarının soruşturmaları kapsamında Amazon'un pazar yeri işletmecisi ve perakendeci olarak ikili rolünü istismar ederek küçük rakipler için giriş engeli oluşturduğu iddia edilmiştir. Amazon'un platformunda kendi markalı ürünlerini öne çıkardığı ve üçüncü taraf satıcıların verilerini kendi avantajına kullandığı iddia edilmiştir. Buy Box" algoritmasının, Amazon'un lojistik hizmetlerini kullanan satıcıları tercih ettiği ve rekabeti azalttığı iddiası gündeme getirilmiştir. Davanın nihai sonucu henüz netleşmemiştir, ancak bu dava dijital platformların rekabet üzerindeki etkisini düzenlemeye yönelik daha geniş çaplı bir dönüşümün parçası olarak değerlendirilmektedir (Crandall, 2019; Hovenkamp, 2020).

Küresel ölçekte faaliyette bulunan dijital piyasa hakimi platformlara 90'lı yılların sonlarından başlayarak günümüze değin yukarıda örnekleri bulunan çeşitli antitröst davaları açılmış, bu davaların bir kısmı halen devam etmektedir. Bu çerçevede açılan bu davaların dijital platform iş modelleri üzerinde kısa ve uzun vadede önemli etkileri olmuştur. Kısa vadede, bu davalar genellikle şirketleri antitröst kararlarına uymak için operasyonel uygulamalarını değiştirmeye zorlamıştır. Bu uygulamalar platformların algoritmalarını ayarlamaları, bağlama veya paket uygulamalarını durdurmaları veya kritik altyapı ve verileri rakiplerle paylaşmaları şeklinde gerçekleşmiştir. Bu düzenlemeler şeffaflığı artırma potansiyeline sahip olmakla birlikte yüksek uyum maliyetlerine ve operasyonel karmaşıklıklara da yol açma ihtimali olan düzenlemelerdir (Smith, Bailey & Brynjolfsson, 2000; Newman, 2019).

Uzun vadede, antitröst uygulamaları dijital platformlar için stratejik kararları ve inovasyon yollarını şekillendirmektedir. Hâkim firmalar, düzenleyici incelemeler altındaki tartışmalı uygulamalara veya piyasalara bağımlılığı azaltmak için hizmetlerini çeşitlendirebilir. Buna istinaden yaptırım gören hâkim firmalar odağını daha az düzenlemeye tabi olan piyasalara kaydırabilir veya antitröst endişelerini tetiklemeden rekabet avantajları sunan yeni teknolojilere yatırım yapabilir. Bununla birlikte bu davalar, rekabete aykırı davranışları proaktif olarak önlemeye yönelik tedbirler üzerinde duran Avrupa Birliği gibi düzenleyici çevreleri de etkilemektedir (Krämer & Wohlfarth, 2018; Calvano & Polo, 2021).

Düzenleyici müdahaleler rekabetçi dengeyi yeniden sağlamayı amaçlarken, aynı zamanda izin verilen iş modelleri hakkında belirsizlik yaratabilmektedir. Potansiyel olarak inovasyonu ve piyasaya giriş

dinamiklerini etkileyebilmektedir. Antitröst kararları bu kapsamda rekabete aykırı davranışları engellemek ve dijital ekosistemlerde düzenleyici uygulama için emsal teşkil ederek rekabet ortamını yeniden şekillendirmek hususlarında ikili bir rol oynamaktadır (Cabral, Haucap, Parker, Petropoulos, Valletti & Van Alstyne, 2021; Lancieri & Sakowski, 2021).

3.3 Düzenleyici Politikaların Bölgesel ve Küresel Gelişimi

Büyük dijital piyasa aktörleri ağ etkileri nedeniyle dijital piyasalarda hakimiyet sağlamaları ve bununla birlikte topladıkları büyük veriyi rekabeti ortadan kaldırmak amacıyla kullanmaları nedeniyle antitröst davaları ile karşılaşmaktadırlar. Özellikle ABD ve AB’de örnekleri görülen ve bir önceki bölümde ayrıntılı tartışılan antitröst davaları dijital piyasalarda piyasa yapısının şekillenmesinde ve rekabetin tesis edilmesinde etkili olmuştur. Bu kapsamda 90’ların sonlarında başlayan ve günümüze kadar farklı zamanlarda görülen antitröst davalarının dijital piyasalardaki düzenleyici politikalara temel teşkil ettiği ve politikaların gelecekteki seyrini de belirlediği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, antitröst davaları sürecinin de önemli ölçüde etkisiyle, dijital piyasalarda düzenleme hususunda bölgesel farklılıklar bulunmasına karşılık genel eğilimin rekabeti sağlama ve veri yönetimi konusunda yoğunlaştığı görülmektedir (Mancini, 2020; Monti, 2022; Mouton, 2022; Wörsdörfer, 2022).

Düzenleyici politikaların tasarımı konusunda küresel anlamda en kapsamlı gelişmeler Avrupa Birliği’nde görülmektedir. Bu konuda Avrupa Birliği’nin Dijital Piyasa Yasası (DMA: Digital Market ACT) ve Dijital Hizmetler Yasası (DSA: Digital Services Act) piyasada hakim konumda olan büyük dijital platformların piyasa üzerindeki rekabeti bozan etkilerinin kontrol altına alınması maksadıyla oluşturulan kapsamlı düzenlemeleri içermektedir. Avrupa Birliği’nin düzenlemeleri özellikle “kapı bekçisi” kavramıyla ifade edilen ve belirli bir ölçeğin üzerinde olan, kullanıcı sayıları çok fazla olan büyük teknoloji şirketlerinin faaliyetlerine odaklanmıştır. Dijital piyasalar yasası burada anılan piyasa bozucu faaliyetleri olan ve olası durumların meydana gelmesinde etkisi olabilecek büyük dijital platformların rekabeti bozucu uygulamalarını sınırlamayı hedeflemektedir. Dijital hizmetler yasası ise çevrimiçi hizmet sağlayanların piyasada şeffaf davranmaları ve kullanıcı hakları konusunda yüksek standartlara uymalarını garanti etmeyi amaçlamaktadır. Bu düzenlemeler, dijital piyasalarda adil rekabeti sağlama, kullanıcıların güvenliğini artırma ve platformlar arası veri paylaşımını teşvik etme çabalarının bir parçası olarak görülmektedir (Özkan & Vanberg, 2013; Singh, 2022; Wörsdörfer, 2022).

Dijital Piyasa Yasası ve Dijital Hizmetler Yasası gibi düzenleyici mevzuat çerçevesinin oluşturulma süreci, dijital platformların artan gücü ve bu gücün hem ekonomik hem de toplumsal düzeyde yarattığı sorunlar etrafında şekillenmiştir. Bir önceki başlıkta üzerinde durduğumuz Google'ın Android ve Amazon'un veri kullanımı gibi Avrupa Birliği'nde gündeme gelen önemli antitröst davaları, bu düzenlemelerin ortaya çıkmasında itici güç olmuştur. Avrupa Birliği, bu yasaları ile çevrimiçi piyasalardaki asimetrik güç ilişkilerini dengelemeyi ve platformların kötüye kullanım uygulamalarını engellemeyi hedeflemiştir. Güncel olarak, bu yasaların uygulanmasıyla ilgili detaylar netleştirilmekte ve Avrupa Birliği üye ülkelerinin düzenleyici kurumları bu kuralların etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak için çalışmaktadır. (Özkan & Vanberg, 2013; Dai & Deng, 2020; Wörsdörfer, 2022). Bu çerçevede bakıldığında Dijital Piyasa Yasası ve Dijital Hizmetler Yasası, dijital piyasaları daha şeffaf, güvenli ve rekabetçi bir yapıya dönüştürmeyi hedefleyen öncü yasal çerçevelerdir. Bu düzenlemeler, yalnızca Avrupa Birliği sınırları içinde değil, küresel dijital düzenleme politikalarının da şekillenmesinde etkili olmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde dijital piyasalarla ilgili düzenleyici kurallar, hakim konumdaki teknoloji şirketlerinin rekabeti bozan faaliyetlerinin sınırlandırılması ile tüketici haklarını koruma, konularında çözüm üretmek amacıyla antitröst hukuku temelli bir yaklaşım benimsenmektedir. ABD'de dijital piyasalarda görülen yeni sorunların çözümünde antitröst yasaları uygulanmıştır. Yine 1990'ların sonunda gerçekleşen Microsoft davası ABD'deki dijital piyasalara müdahale konusundaki önemli bir gelişme olup günümüzdeki düzenlemeler için bir temel teşkil etmektedir (Özkan & Vanberg, 2013; Singh, 2022). Son dönemlerde ABD'de Federal Ticaret Komisyonu ve Adalet Bakanlığı, özellikle Google, Facebook, Amazon ve Apple gibi dominant teknoloji şirketlerine yönelik kapsamlı soruşturmalar başlatmıştır. Son dönemlerde ABD'de dijital piyasalara yönelik düzenlemelerin artırılması bir öncelik haline gelmiş ve büyük teknoloji platformlarının ayrıştırılması ve veri koruma standartlarının güçlendirilmesi gibi reform önerileri tartışılmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler, ABD'nin piyasa odaklı geleneksel yaklaşımından daha müdahaleci bir düzene doğru ilerlediğini göstermektedir (Diez, 2012; Bostoen, 2019; Singh, 2022).

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği'ndeki antitröst politikaları karşılaştırıldığında karşımıza çıkan tablo kapsam ve uygulama açısından bazı farklılıklar içermektedir. ABD ve AB yargı alanlarının her ikisinde de hâkim konumda yer alan dijital platformlar hedef alınmakta ve bu platformların "kapı bekçileri" olarak kabul edildiği görülmektedir. Ancak Avrupa Birliği'nde adil rekabet için önceden düzenlemelerle proaktif bir

yaklaşım benimsenirken, ABD'nin yaklaşımı, Google ve Facebook'a karşı açılan davalarda görüldüğü üzere, rekabete aykırı belirli davranışları ele almak için dava açmaya dayanan, sonradan müdahaleyi içeren düzenlemeleri kapsamaktadır (Geradin & Katsifis, 2022; Fletcher, 2023). Bunun yanında AB, rekabeti teşvik etmek için veri paylaşımı yükümlülüklerini zorunlu kılarken, ABD fikri mülkiyetin korunmasına öncelik vermekte ve genellikle bu tür zorunlulukları mülkiyet haklarıyla potansiyel olarak çatışan bir durum olarak görmektedir. Bu ayrım AB'nin piyasa adaletini ve tüketicinin korunmasını, ABD'nin ise yenilikçiliği ve ekonomik verimliliği teşvik etmeye odaklandığını göstermektedir (Fletcher, 2023). Farklı yargı bölgelerindeki uygulama farklılıkları bulunmasına karşılık her iki uygulamada da dijital piyasaların ağ etkileri ve hızlı teknolojik dönüşüm gibi dinamik doğasını ele almada zorluklarla karşılaşıldığı ve bu durumun uygulamada etkili çözümlerin tasarlanmasını zorlaştırdığı görülmektedir.

Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki düzenlemelerin dışında dijital piyasalarla ilgili olarak baskın dijital platformların hakimiyetini sınırlandırmak amacıyla Çin'de bir vasıta olarak antitröst davalarının öne çıktığı görülmektedir. Bu kapsamda Alibaba ve Tencent gibi şirketlere yönelik düzenlemeler piyasada rekabeti tesis etmek maksadıyla yapılmaktadır. Bununla birlikte Güney Kore ve Japonya gibi bölgelerde ise düzenleyici politikalar daha çok veri koruma ve kullanıcı hakları hususlarına odaklanmaktadır (Bostoen, 2019; Dai & Deng, 2020).

Dijital piyasaların düzenlenmesi hususunda küresel eğilimler ve uluslararası işbirliği yaklaşımları giderek daha fazla gündeme gelmekte ve önem kazanmaktadır. Dijital piyasalardaki hızlı gelişme ve dönüşüm ile bu alandaki faaliyetlerin sınırları aşan özellikleri nedeniyle, yerel ve bölgesel düzenlemelerin yerine küresel düzeyde bir uyum içeren politikaların gerekliliği tartışılmaktadır. Bu kapsamda, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) gibi kuruluşlar dijital piyasalarda rekabetin tesis edilmesi, veri yönetiminin düzenlenmesi, tüketici haklarının korunması gibi hususlarda bir çerçeve ve rehber ilkeler geliştirmektedirler. Bu kapsamda Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) "Abuse of Dominance in Digital Markets" raporu, dijital piyasalarda tekelleşmeye yönelik küresel düzenleyici araçların önemi üzerinde durmaktadır (Mancini, 2020; Dai & Deng, 2020 Wörsdörfer, 2022).

Güncel gelişmeler arasında, Avrupa Birliği'nin Dijital Piyasa Yasası (DMA) ve Dijital Hizmetler Yasası (DSA) gibi öncü düzenlemelerinin, diğer bölgelerdeki politikaları etkilediği görülmektedir. ABD'de artan antitröst

davaları ve Asya ülkelerindeki (özellikle Çin, Japonya ve Güney Kore) veri koruma ve rekabet reformları, küresel bir düzenleme trendinin oluştuğunu göstermektedir. Ayrıca, dijital ekonomide veri paylaşımı ve taşınabilirliği gibi konularda standartların uyumlaştırılması için uluslararası iş birliği çabaları hız kazanmaktadır. Bu sürecin, sınır ötesi veri akışının düzenlenmesi ve dijital platformların küresel düzeyde denetlenmesi için kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir (Diez, 2012; Monti,2022). Dolayısıyla dijital piyasalarda düzenleyici reformların küresel bir perspektifle ele alınması hem rekabetin artırılması hem de kullanıcı haklarının korunması açısından hayati bir rol oynamaktadır. Uluslararası iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi, bu hedeflere ulaşmada kilit bir araç olarak öne çıkmaktadır.

4. SONUÇ

Dijital piyasalar, dinamik ve karmaşık yapılarıyla geleneksel piyasalardan ayrılmaktadır. Bu piyasalarda ağ etkileri, veri kullanımı ve platformların mimari kontrolü gibi unsurlar, rekabeti şekillendiren temel faktörlerdir. Dijital platformlar, geniş kullanıcı kitlesi ve topladıkları verilerle piyasa avantajı sağlarken, veri asimetrisi ve yüksek giriş engelleri nedeniyle yeni firmaların rekabete katılmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum, eksik rekabet ortamı yaratarak piyasa liderlerinin konumunu güçlendirmekte ve yenilikçi stratejiler geliştiren diğer firmaların geri planda kalmasına yol açmaktadır. Aynı zamanda, veri gizliliği ve güvenliği gibi konular endişe yaratmaktadır. Dijital piyasaların bu özellikleri, geleneksel düzenleyici yaklaşımlardan farklı yöntemler gerektirmektedir. Bu kapsamda düzenleyici önlemlerin tasarımı, mevzuat haline gelmesi ve uygulanması süreçleri bir dizi yeni problemi de beraberinde getirebilmektedir. Bunun arkasında yer alan temel unsurlardan biri de dijital teknolojilerin çok hızlı gelişmesi ve dönüşmesidir. Bu gelişmelere ek olarak dijital piyasadaki aktörlerin küresel ölçekte iş ve işlemler gerçekleştiği günümüz şartlarında bu piyasalarda yaşanan gelişmeler karşısında rekabeti artırmak, tüketici haklarını korumak, veri güvenliğinin sağlanması, inovasyonu teşvik etmek gibi hedefler yerel düzenlemelerle çözülemeyeceği gerçeği karşımıza çıkmaktadır.

Bu çerçeveden bakıldığında dijital piyasalarla ilgili düzenlemeler için dünyanın farklı ülke ve bölgelerindeki düzenleyici politika oluşturma süreçlerinin varlığı, sorunun küresel ölçekte iş birliği içinde ortak politika üretme noktasında tartışılması gerekliliğini ortadan kaldırmamaktadır. Bununla birlikte dijital piyasaları düzenlemek özünde rekabet, tüketici refahı ve inovasyonla ilgilidir. Bu nedenle, dijital piyasaların düzenlenmesi konusundaki zorluklarla başa çıkmak için yapısal ve davranışsal düzenlemeler bir arada değerlendirilebilir. Ancak, her düzenleme türü için tasarımın

sektöre ve platforma özgü olması gerektiğine de dikkat edilmelidir. Bu nedenle, düzenleyici kurumların hem platform iş modellerini hem de piyasa dinamiklerini göz önünde bulundurarak düzenleyici önlemler konusunda esnek olmaları, yenilikçi iş modellerinin gelişiminin önüne geçmeden rekabeti ve tüketici haklarını koruyacak bir denge kurmalarını sağlayabilir.

Kaynakça

- Arutyunyan, A. A., & Berbeneva, A. D. (2022). The evolution of antimonopoly regulation of digital platforms. *Digital LJ*, 3, 79.
- Bıcıl, İ.M. (2022), *Regülasyon Uygulamalarının Yenilik Sürecine Etkileri*, Abdullah Erkul Editör, Teknoloji Yenilik ve İktisadi Dönüşüm İçinde, Ekin Yayınevi, ISBN: 9786258117127, Bölüm sayfa: 84-95.
- Bostoën, F. (2019). Regulating Online Platforms Lessons From 100 Years Of Telecommunications Regulation. *Technology Review*, 335(2), 335-40.
- Budzinski, O. and Stöhr, A. (2024). Perfect competition, market power, and contestability (No. 189). *Ilmenau Economics Discussion Papers*.
- Cabral, L., Haucap, J., Parker, G., Petropoulos, G., Valletti, T. M., & Van Alstyne, M. W. (2021). *The EU digital markets act: a report from a panel of economic experts*. Cabral, L., Haucap, J., Parker, G., Petropoulos, G., Valletti, T., and Van Alstyne, M., The EU Digital Markets Act, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Calvano, E., & Polo, M. (2021). Market power, competition and innovation in digital markets: A survey. *Information Economics and Policy*, 54, 100853.
- Cambini, C., Meccheri, N., & Silvestri, V. (2011). Competition, efficiency and market structure in online digital markets. An overview and policy implications. *European Review of Industrial Economics and Policy*, (2).
- Cennamo, C. (2021). Competing in digital markets: A platform-based perspective. *Academy of Management Perspectives*, 35(2), 265-291.
- Clemons, E. K. and Madhani, N. (2010). Regulation of digital businesses with natural monopolies or third-party payment business models: Antitrust lessons from the analysis of Google. *Journal of management Information systems*, 27(3), 43-80.
- Crandall, R. W. (2019). The dubious antitrust argument for breaking up the internet giants. *Review of industrial organization*, 54(4), 627-649.
- Crane, D. A. (2024). Defining Relevant Markets in Digital Ecosystems. *JL & Innovation*, 7, 10.
- Dai, K., & Deng, J. (2020). Big Data and antitrust risks in close-up: From the perspective of real cases. *Competition Journal of the Antitrust and Unfair Competition Law Section of the California Lawyers Association*, 30(2).
- Diez, F. (2012). *Google, in the aftermath of Microsoft and Intel: the right approach to antitrust enforcement in innovative High Tech Platform Markets?* Available at SSRN 2082882.
- Fletcher, A. (2023). International pro-competition regulation of digital platforms: healthy experimentation or dangerous fragmentation? *Oxford Review of Economic Policy*, 39(1), 12-33.

- Gal, M. S. and Petit, N. (2021). Radical restorative remedies for digital markets. *Berkeley Tech. LJ*, 36, 617.
- Geradin, D., & Katsifis, D. (2022). Strengthening effective antitrust enforcement in digital platform markets. *European Competition Journal*, 18(2), 356-405.
- Hovenkamp, H. (2020). Antitrust and platform monopoly. *Yale LJ*, 130, 1952.
- Karabudak, H. B., Göka, E. K., Korkmaz, G., ve Özben, A. S. (2024), *Dijital Pazarlara İlişkin Türk Hukukundaki Düzenlemelerin ve Düzenleme Çalışmalarının Uluslararası Örnekler Işığında Rekabet Hukuku ve Politikası Çerçevesinde Değerlendirilmesi 1*, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, TEPAV, Politika Notu.
- Krämer, J., and Wohlfarth, M. (2018). Market power, regulatory convergence, and the role of data in digital markets. *Telecommunications Policy*, 42(2), 154-171.
- Lancieri, E., and Sakowski, P. M. (2021), Competition in digital markets: a review of expert reports. *Stan. JL Bus. & Fin.*, 26, 65.
- Mallon, D. (2021) A systematic literature review of digital platform business models. *Innovation Through Information Systems: Volume III: A Collection of Latest Research on Management Issues*, 389-403.
- Mancini, J. (2020). *Abuse of Dominance in Digital Markets: OECD Background Paper*: Available at SSRN 3862453.
- Monti, G. (2022). Taming Digital Monopolies: A Comparative Account of the Evolution of Antitrust and Regulation in the European Union and the United States. *The Antitrust Bulletin*, 67(1), 40-68.
- Mouton, J. (2022). The challenges for private competition law enforcement concerning anticompetitive conducts in digital markets. *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies (YARS)*, 15(26), 9-31.
- Newman, J. M. (2019). Antitrust in digital markets. *Vand. L. Rev.*, 72, 1497.
- Nicoletti, G., Vitale, C., and Abate, C. (2023). *Competition, regulation and growth in a digitized world: Dealing with emerging competition issues in digital markets*. Working Papers, No. 1752, OECD Publishing, Paris
- Özbay, R. D. ve Genç, S. Y. (2023). Dijital Ekonomi: Sistemik Bir Literatür Araştırması. *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, 8(2), 606-618.
- Özkan, A. F., & Vanberg, A. D. (2013). Yesterday Microsoft, today Google: product designs in high-tech markets and challenges for competition law. *Rekabet Dergisi*, (53), 111-212.
- Parker, G. G., Petropoulos, G. and Van Alstyne, M. W. (2019). Digital platforms and antitrust. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3608397>

- Singh, V. (2022). Digital Markets: *Upcoming Changes in Global and Domestic Jurisprudence*. Available at SSRN 4135233.
- Smith, M. D., Bailey, J., & Brynjolfsson, E. (2000), Understanding digital markets: review and assessment, Sloan Working Paper 4211-01, eBusiness@MIT Working Paper 140, <http://ebusiness.mit.edu/research/papers.html>.
- Staub, N., Haki, K., Aier, S., and Winter, R. (2021), *Taxonomy of digital platforms: A business model perspective*, Proceedings of the 54th Hawaii International Conference on System Sciences.
- Stylianou, K. (2017). Exclusion in Digital Markets. *Mich. Telecomm. & Tech. L. Rev.*, 24, 181.
- Tombal, T. (2022). Ensuring contestability and fairness in digital markets through regulation: a comparative analysis of the EU, UK and US approaches. *European competition journal*, 18(3), 468-500.
- Wörsdörfer, M. (2022). What happened to 'Big Tech' and antitrust? And how to fix them!. *Philosophy of Management*, 21(3), 345-369.